







I.

VADER TONNING EN ZIJN ZOON.

Het zag er niet te best uit met de oestervangst op Helgoland. 's Morgens om vijf uur kwamen de visschers thuis met mistroostige gezichten. Ze waren weer niet gelukkig geweest; en het was nu al twee maanden, dat de vangst zoo weinig opbracht.

De oude Hans Tonning had ook wel betere tijden gekend; maar morren, zooals sommige van zijn makkers, dat deed Hans niet. Want Hans wist, dat er niets bij toeval geschiedt, maar alles bestuurd wordt door de hand van een wijzen en liefderijken Vader, die juist weet wat Zijn kinderen noodig hebben, en voor degenen, die Hem liefhebben, alles doet medewerken ten goede. En dat die Vader ook *Zijn* Vader was, dat wist Hans Tonning ook.



Toch was ook hij ver van vroolijk, toen hij zijn nederige

woning binnentrad en zich hoofdschuddend op de houten bank bij het turfvuur zette, waarboven de waterketel zijn morgenliedje zong.

Maar het was niet in de eerste plaats de slechte vangst, die hem neerslachtig maakte; neen, de oude Hans gevoelde zich moe, en mat, en pijnlijk; ziek in één woord. En wie kan dan vroolijk kijken?

Zijn zoon Daniel, een flinke jongen van bijna achttien jaar, de jongste en eenig-overgeblevene van zeven kinderen, was nog aan het strand, bij het schip. Hij was voor zee-man in de wieg gelegd, evenals zijn vader. Reeds van kindsbeen af was hij op het water geweest; en zoo jong als hij was, had hij al meer dan één schipbreuk helpen doormaken. Een van zijn liefste wenschen was altijd geweest, naar Amerika te gaan; maar zijn vader wilde er niet van hooren. Al de Tonnings, zei Hans, lagen op Helgoland begraven, of op den bodem der zee, en dus zou hij nooit dulden, dat zijn Daniel in Amerika begraven werd. En als een goed zoon had Daniel toen verder de gedachte aan de Nieuwe wereld maar voorgoed uit zijn hoofd gezet.

Toen Daniel een uur na zijn vader thuiskwam, vond hij dezen te bed. In gewone tijden hield Hans Tonning veel meer van de zee dan van zijn bed; en als hij 's morgens om zes uur onder de dekens kroop, moest het al heel slecht met hem gesteld zijn.

Geen wonder dus, dat moeder en zoon zich ongerust maakten over den ouden man, en eerstgenoemde zich haastte een lekker kopje thee voor hem te zetten, in de hoop dat dit hem wat zou opknappen.

Ze was een echte Helgolandsche, die moeder Tonning; nog een van den ouden stempel, zooals er daar nog velen te vinden zijn. Haar rooden met geel afgezetten rok droeg ze al langer dan tien jaar, en toch zag hij er nog frisscher uit dan het bruine, gerimpelde vel van haar vriendelijk, oud gezicht. Ze was op Helgoland geboren en getogen, en er haar leven lang niet vandaan geweest. Op dat kleine, rotsachtige eiland in de Noordzee, ten Zuid-Westen van Denemarken, ongeveer een half uur in omtrek, begint en eindigt menig edel menschenleven, dat niets van de wijde wereld kent dan rotsen, lucht en water.

Haar man had iets meer van de wereld gezien. Die was dikwijls met zijn schip naar Hamburg en Bremen geweest, om er zijn oesters en kreeften te verkoopen, die daar goed betaald worden. Den volgenden morgen zou hij er weer heengaan met zijn maats; en of moeder hem al raadde om dezen keer maar liever eens thuis te blijven, het hielp niet. Hij zou morgen wel weer beter zijn, dacht hij, en wilde al vast eens probeeren om op te staan. Maar nauwelijks was hij op den vloer, of hij zakte in elkaar, en gevoelde zich zóó ziek, dat zijn oudje hem dadelijk weer naar bed moest helpen. Zestig jaren lang, in alle weer en wind, dag en nacht op zee, dikwijls uren achtereen met het halve lichaam in het water, en bij regen en sneeuw tot op het hemd toe nat, dat gaat een mensch niet in de kleeren zitten.

Het bedroefde Daniel zeer, zijn goeden vader daar zoo te zien liggen, want hij had zijn ouders heel lief. De zeelui gebruiken in den regel niet veel woorden om hun gevoel te uiten, maar niettemin zetelt er diep in het ruwe zee-

manshart evenveel liefde als bij anderen, die alles mooi zeggen kunnen. Bij Daniel was het ook zoo. Hij had innig met zijn zieken vader te doen, vooral toen hij hem over de aanstaande reis hoorde tobben, en vroeg: „Kan ik niet voor je naar Hamburg gaan, Vader?”

Maar daar moest de oude Hans eerst eens goed over denken, vóór hij zijn toestemming gaf. Daniel was nog nooit in Hamburg geweest. Zou het goed uitkomen? Maar komaan, hij had veel vertrouwen in den jongen, en 't moest toch ééns voor 't eerst zijn. Hij zelf zou ditmaal de reis niet kunnen doen, dat gevoelde hij maar al te goed. Hij werd hoe langer hoe zieker, ondanks de warme kruiken, die zijn zorgzaam oudje hem aan de voeten legde, en de verschillende huismiddeltjes, die zij hem, den heelen dag door, toediende. De jongen moest dan maar gaan. Moeder vond het ook. Het kòn nu eenmaal niet anders.

Daniel was intusschen weer naar het strand gegaan, en kwam eerst tegen den avond terug. Hij was er heel den dag druk bezig geweest met alles voor de reis in orde te helpen maken, want den volgenden morgen om drie uur zouden ze uitzeilen. En daar hij zijn ouders zoo vroeg niet wakker wilde maken, nam hij, vóór hij naar bed ging, meteen maar afscheid van hen.

Vader Tonning gaf hem alle mogelijke inlichtingen en raadgevingen mee, en zei hem nauwkeurig, bij wie hij de oesters brengen moest, en hoeveel hij er voor moest ontvangen. Hij moest er vooral bij zeggen, dat de oude Tonning ziek was, maar een volgend keer weer zelf hoopte te komen. Moeder voorzag hem van een groot brood en

wat gebakken tongetjes, en zei hem toen vaarwel met een: „Goede reis, mijn kind. De Heer ga met je.”

„Dag Moeder!” zei Daniel, terwijl hij de oude vrouw hartelijk omhelsde. „Dag Vader! Beterschap! Word maar gauw weer gezond.”

Daarop ging hij naar bed. Maar van slapen kwam niet veel; daarvoor waren zijn gedachten te veel bezig. Geen wonder ook. Als zulk een jonge, onervaren bloed voor het eerst zoo'n reis vóór zich heeft, moet hem immers wel van alles door het hoofd gaan. 't Leek hem bijster gewichtig — zaken doen voor Vader. En dan, hij had van zijn makkers al zóóveel van Hamburg gehoord, en van al de heerlijkheden die daar te vinden waren, dat het vooruitzicht alleen, dit alles weldra te zullen zien, al genoeg was om zijn hoofd op hol te brengen. Maar als hij dan in de kamer daarnaast het bed weer hoorde kraken, waarop de oude Tonning zich slapeloos om en om wierp, en dit hem dan opeens weer de ziekte van zijn vader te binnen bracht, dan werd het hem weer treurig te moede, en ging er, uit den grond van zijn hart, een bede omhoog voor Vaders herstel.

Even twee uur stond Daniel op. Hij kleepte zich stil aan, en wilde juist op zijn teenen de deur uitsluipen, meenende dat zijn vader nu sliep, toen hij zich door dezen hoorde roepen.

„Ja, Vader!” riep hij terug; en in een oogwenk stond hij aan zijn bed.

„Houd je maar goed, Daan,” sprak de oude, zijn zoon de hand toestekend. „God zij met je, jongen. Goede reis!”

„Dank u, Vader. Maak je maar niet ongerust over me,

hoor! Ik hoop dat je weer heelemaal beter zult zijn, als ik terugkom. Heb je niet geslapen?”

„Neen jongen.” En met een zucht keerde de oude zich weer om.

Daniel streek hem met de hand over het gloeiende voorhoofd, en gaf hem een glas water, dat de zieke gretig leeg dronk. Toen zei hij nogmaals: „Dag Vader,” en tot zijn moeder, die intusschen ook wakker was geworden: „Dag Moeder!” — En toen ging hij.

II.

IN DE GROOTE, VREEMDE STAD.

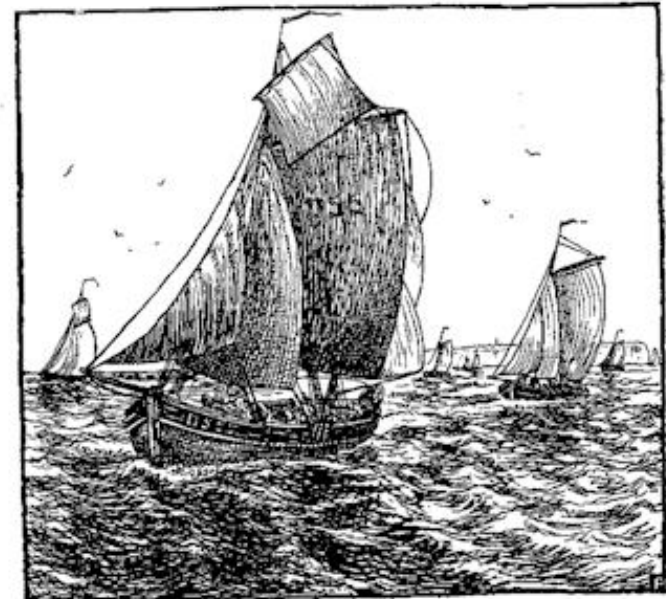
De anderen waren al aan het strand toen Daniel er kwam. Het begon reeds dag te worden. Frisch en ruischend lag daar de zee, in de verte zich verliezend in dichte nevelen. De zeilen werden geheschen, en door een stevige bries voortgestuwd begon het scheepje, dwars door het witte schuim der golven, nu eens hoog opgetild, dan weer omlaag getrokken, zijn tocht door de wateren.

Helgoland verdween al meer en meer uit het gezicht, en de zon stond reeds hoog aan den hemel toen de vuurtoren van Cuxhaven, aan den mond van de Elbe, zichtbaar werd.

Daniel voelde zich hoe langer hoe vroolijker worden. Voor Cuxhaven gekomen, beschouwde hij met belangstelling alles wat hem op zijn vaart ontmoette. De stoomboot, die hun voorbijvoer; de groote Engelsche brik, die zoo statig, met volle zeilen, daarheen gleed; de hooge vuurbaak en de breede Elbe. En, wat verder, al die dorpen rechts en links; en het liefelijk Blankenese, waar de schippers aan den oever met hun hoeden hun een groet toezwaaiden. Daar was de stad Altona, met haar sombere huizen en hooge pakhuizen; en eindelijk — het doel van de reis — de groote haven van Hamburg, met een bosch

van masten uit alle, werelddeelen, en, hoog er bovenuit, de Michaelistoren, op alles neerblikkend, ver in het rond, met voornamen trots.

De jonge Helgolander stond verstomd. Hij had geen oogen genoeg en liet zich alles nauwkeurig uitleggen



door zijn metgezellen, die Hamburg al dikwijls hadden gezien, en niet weinig in hun schik waren, hem eens te kunnen toonen, hoe goed ze alles wisten.

„Dat is een Amerikaansche driemaster,” zei er een.

„Die gaat naar Californië, het goudland, en naar Rio,” vulde een ander aan, zich daarbij zoo voornaam gevoelend,

alsof hij zelf in Rio en Californië geweest was en zijn zakken al vol goud had.

Den volgenden dag werden de oesters afgeleverd, en het geld in ontvangst genomen; en eerst den dáárop volgenden morgen zouden ze den terugtocht aannemen.

Zooals zich denken laat maakte Daniel zich dien dag ten nutte om de stad te bezien. Hij wandelde met zijn makkers de mooie, lange straten door; bleef voor al de winkels staan, om de kostbaarheden te bewonderen, die achter de groote spiegelruiten uitgestald lagen; bracht een bezoek aan de Beurs, aan den grooten, geheel van marmer gebouwden Bazaar, en aan verscheidene andere bezienswaardigheden. Ook werd zijn aandacht bijzonder getrokken door de rijtuigen en paarden, die je op Helgoland niet zag, — er was op het heele eiland geen enkel paard te vinden, — en niet minder door de net gekleede dames en heeren. Zijn kameraden vertelden hem, dat veel kooplieden hier meer geld hadden dan alle Helgolanders bij elkaar, waarop hij een uitroep van verwondering hooren deed.

In den namiddag begonnen de Helgolanders trek in koffie te krijgen, en gingen zij een koffiehuis binnen, waar verscheidene Engelsche, Amerikaansche, en ook Hamburgsche zeelieden zaten. Van het meeste, wat er gesproken werd, verstond Daniel niets, want hij kende geen Engelsch. Maar eindelijk kwam er een Hamburgsche matroos naar hem toe, die een gesprek met hem aanknoopte. Zoodra deze bemerkte, dat de Helgolander nog weinig van de wereld gezien had, begon hij met den noodigen bluf een heel verhaal van zijn reizen en avonturen

op te dischen. Daniel hoorde hem met de grootste belangstelling aan, en ging toen op zijn beurt aan het vertellen, dat hij ook altijd verlangd had om naar Amerika te gaan, en het zeker allang gedaan zou hebben, als zijn ouders er niet zoo tegen waren.

De ander begon te lachen, en zei: „Mijn ouders zouden er ook tegen geweest zijn, als ik het hun gevraagd had; daarom ben ik zoo slim geweest, om maar zonder vragen te gaan.”

Dit gezegde beviel Daniel niet. „Hoe is het mogelijk!” riep hij met onverholen verbazing. „En hoe lang is dat geleden?”

„O, al zes jaar,” zei de matroos; „en sedert dien tijd gevoel ik me zoo vrij als een vischje in het water.”

„Maar het is heel verkeerd om zoo maar van je ouders weg te loopen,” vond Daniel. „Bij ons doen ze zoo niet.”

„Och, wat!” riep de matroos. „Jullie daar zijn ook nog zulke ouderwetsche menschen! Nee hoor! wij leven hier in den nieuwen tijd. Bij ons doet een ieder, wat hij wil; en wie dat niet doet, is geen knip voor zijn neus waard.”

„Maar dat is goddeloos!” riep Daniel verontwaardigd, en hij wilde den matroos den rug toekeeren. Maar deze, tegelijk boos en beschaamd dat zoo'n uilige Helgolander hem de les durfde lezen, dacht: „Wacht, ik zal hem eens laten zien, wat goddeloos is! Hij zal weten, dat hij net zoo min een heilige is als ik!” En opeens een anderen toon aanslaande, begon hij hem heel gemoedelijk te vragen, hoe het er op Helgoland uitzag, en liet zich geduldig al het merkwaardige omtrent oester- en kreeftenvangst vertellen.

Nu kwam Daniel in zijn element, want op dat punt was hij altijd bijzonder spraakzaam; en zoo zaten ze opnieuw geruimen tijd vriendschappelijk bij elkaar.

De Hamburger, die hem, zooals hij zeide, eens trakteren wilde, zette hem intusschen het eene glas wijn na het andere voor, en dronk eerst op zijn gezondheid, en toen op een gelukkige reis naar Amerika. De jonge Helgolander voelde zich het bloed naar het hoofd stijgen, en zei al spoedig: „Nu drink ik niet meer.”

„Weet je wat,” sprak daarop de ander, „kom mee, dan zal ik je Hamburg eens laten zien. Zoo iets hebben jullie Helgolanders van je leven nog niet onder de oogen gehad.”

„Ik heb Hamburg al gezien,” wilde Daniel zich er afmaken.

„Zoo; en wát heb je zooal gezien?”

Daniel noemde alles op, waar hij geweest was. Maar de matroos zei: „O, dat is zoo goed als niemendal! Ga maar eens met *mij* mee; dan kom je pas goed te weten, wat er hier te koop is.”

De argelooze Daniel liet zich bepraten, en begaf zich met den matroos op weg. Na eerst een menigte straten te hebben doorgeslenterd, bracht deze hem eindelijk in de voorstad, in een der drukste en gemeenste buurten. Daar trad hij een herberg binnen, waaruit de schrille tonen van wilde dansmuziek hun door de open vensters tegenklonken.

Daniel bleef weifelend aan den ingang staan; maar de matroos trok hem mee naar binnen, ging met hem aan een tafeltje zitten en bestelde punch, het eene glas na het

andere. En eer de arme jongen, die niet eens goed meer denken kon, en wiens bloed kookte door den drank, het zelf wist, bevond hij zich midden tusschen de dansers.



De matroos lachte in zijn vuistje, en klopte hem op den schouder, als wilde hij zeggen: „Zoo gaat het pas goed!” En uit zijn booze oogen straalde iets van duivelsche vreugde over het „papkindje”, dat hem nog pas zulk een mooie zedepreek gehouden had.

Maar juist die klap op den schouder, en de aanblik van zijn verleider brachten Daniel tot bezinning, voor zoover hij nog tot bezinning komen

kòn; want alles draaide met hem in het rond, terwijl zijn tong hem bijkans haar dienst weigerde.

„Ik ga weg!” bracht hij met moeite uit, terwijl hij zich losrukte. Maar zij hielden hem van alle kanten tegen; en de matroos hield hem alweer een vol glas voor den mond, en riep, toen hij weigerde: „Slecht drinken is slecht varen! Schaam je wat, Helgolander!”

En de Helgolander schaamde zich, en ledigde het glas, werktuiglijk, en tuimelde een oogenblik later tegen den grond, niet bij machte zich langer staande te houden.

Toen sleepten ze hem in een hoek; en lieten hem daar liggen, meer dier dan mensch.

Tegen middernacht ging de Hamburger weg. Maar Daniel lag daar nog altijd als een blok, geheel bewusteloos, te midden van tabakswalm, en dranklucht, en verward stemmengeroes, en geschetter van kopermuziek, in het verblijf van zonde en schande.

III.

WAT ER THUIS GEBEURDE.

Op datzelfde uur zat moeder Toning weenende aan het sterfbed van haar man. Het was een kwade dag voor haar geweest. De oude Hans was van uur tot uur minder geworden; en hoewel hij weinig klaagde, was het toch duidelijk merkbaar, dat het laatste uurtje van den ouden zeeman niet ver meer was. Hij was bij zijn volle kennis, en verstond ook alles, wat tot hem gesproken werd; doch zelf sprak hij weinig, en dan nog zacht en afgebroken. Het eenige, wat hij herhaaldelijk, goed verstaanbaar, uitbracht was: „Daniel”.

„Morgen komt hij,” suste zijn oudje. „Wees maar gerust. Hij is in Gods hand.”

Tegen den avond verlangde hij naar den dominee. Deze kwam terstond. Het deed hem leed den ouden Toning, dien hij als een oprecht Christen kende en altijd gaarne had mogen lijden, zoo ziek te vinden. Hij sprak hem over den eenigen troost in leven en sterven, en over het Vaderhuis met de vele woningen, waar de Heiland voor al Zijn verlostten een plaats heeft bereid. Toen droeg hij hem in een hartelijk gebed den Heere op.

De zieke was door die woorden blijkbaar verkwikt, en bleef, nadat dominee vertrokken was, geruimen tijd stil

liggen. Moeder dacht dat hij sliep en was zelf ook op het punt van op haar stoel in te dutten, toen ze hem op eens hoorde vragen: „Hoe is de eerste Zondag van den Catechismus ook weer?”

Vrouw Tonning, die den Catechismus voor een goed deel uit haar hoofd kende, antwoordde aanstonds: „*Wat is uw eenige troost, beide in leven en sterven? Dat ik, met lichaam en ziel, beide in leven en sterven, niet mijns, maar mijns getrouwden Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, die met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomenlijk betaald . . .*”

„Ja,” viel de zieke haar met zwakke stem in de rede, „voor al mijn zonden volkomenlijk betaald. — Om niet gerechtvaardigd — uit Zijne genade . . .”

„Door de verlossing, die in Christus Jezus is,” vulde de oude vrouw aan.

„Ja, alleen in Christus Jezus — *mijn* Heiland,” sprak de zieke, met bijzonderen nadruk op het woordje *mijn*.

Toen lag hij weer stil. Maar zijn oudje waagde het niet, andermaal haar oogen te luiken. Onafgebroken hield zij ze op haar goeden, ouden Hans gericht, terwijl de tranen haar voortdurend langs de gerimpelde wangen biggelden.

Zoo werd het middernacht. Het was doodstil in het vertrek, dat door een kleine lamp slechts flauw verlicht werd.

Daar wendde de zieke eensklaps onrustig het hoofd om, en riep: „Daniel! Daniel!” En een oogenblik later: „Heere, ontferm u!”

Om hem tot rust te brengen, nam moeder Tonning

De zoon van den visscher

2

haar Gezangboek en vroeg: „Zal ik dat mooie Gezang nog eens lezen, dat je zoo graag hoort?” En zich dicht bij de lamp zettend, las ze, zoo goed en kwaad als het ging, een gedeelte van het schoone lied van den Duitschen dichter Paul Gerhard, dat reeds zooveel in de stervensure tot troost is geweest:

„U zij de dank mijns harten,
U, Jezus, dierbre Vriend!
Voor 't doorstaan van die smarten,
Alleen door mij verdiend!
Och, blijv', wat troost ik derve,
De hoop op U mij bij;
Opdat, wanneer ik sterve,
In U mijn einde zij!

Als 'k eens van de aarde scheid,
Och, wijk dan niet van mij!
Als ik den doodssnik beide,
Och, sta dan aan mijn zij!
En wordt mijn strijd het bangste,
Laat dan, in angst en pijn,
Uw doorgeworstelde angst
Mij tot vertroosting zijn!

Verschijn dan aan mijn sponde,
Schenk laafnis in mijn nood!
Wijs me, in mijn laatste stonde,
Op Uw verzoeningsdood!
'k Houd dan in stervenssmarte
Den blik naar 't Kruis gericht,
En klem dat vast aan 't harte:
Zóó valt het sterven licht!”



Toen het uit was, ging ze weer naar het bed, boog zich over haar man heen, en vroeg: „Heb je me kunnen verstaan, Hans?”

Er kwam geen antwoord.

„Hans!” riep ze, wat harder.

Geen antwoord.

„Hans! Mijn goeie Hans! Hoor je me niet meer? — O, Hans!” — En schreiend wierp de arme vrouw zich op het ontzielde lichaam, en vatte de koude handen, kuste de bleeke lippen. Maar ze kon hem niet warm kussen, noch wakker roepen, de goede, oude ziel. Hans Tonning was ingeslapen, om eerst op den jongsten dag, op *Jezus'* roepstem, te ontwaken.

Toen richtte zij zich in haar volle lengte op, en sprak, na den doode een wijle liefdevol te hebben aangestaard: „Hans, je bent veilig in Jezus' armen. Dáár is het beter dan hier, in deze booze wereld. Je hebt den Heiland liefgehad, en nu mag je voor eeuwig bij Hem wonen. Vaarwel, Hans! Ik hoop ook gauw te komen. Tot weerziens, Hans!”

Daarop knielde zij neder en sprak hardop: „Ik geloof in God, den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde, en in Jezus Christus, Zijn eeniggeboren Zoon, onzen Heer. Ik geloof in den Heiligen Geest. Ik geloof een heilige, algemeene, Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen, vergeving der zonden, wederopstanding des vleesches, en een eeuwig leven.” Toen, weer tot den doode sprekend: „Dat was ook *jouw* geloof, Hans! Jij zult ook opstaan en het eeuwig leven beërven.”

Toen brak ze opnieuw in tranen los, en weende zijn hoofdkussen nat. Wel een uur lang bleef ze zoo liggen.

Eindelijk rees ze van haar knieën op, legde haar Gezangboek onder het hoofd van den doode, streek het laken glad, ruimde de medicijnfleschjes weg, en ging toen in den ouden leuningstoel aan het bed zitten, als om haar man te bewaken. Tegen den morgen viel ze in slaap; maar ze werd al spoedig met een schrik weer wakker. Ze had zoo'n angstigen droom gehad. Ze droomde, dat haar man en Daniel bij stormweer op zee waren. Daar kwam een hooge golf aangerold; die wierp Daniel over boord. Hans wilde hem grijpen, maar kon niet; en haar kind riep om hulp. — Door dat geroep was ze wakker

geworden. Haar oog viel aanstonds op het bed. — Ach ja, haar goede Hans was gestorven. — En Daniel? — O, dat hulpgeroep! Dat lag haar maar aldoor bij! Ze wilde maar dat het wéér avond was, en Daniel thuiskwam.

IV.

BIJ MOEDER.

Den volgenden avond kwam Daniel thuis. Hij had een slechte terugreis gehad; niet wat wind en golven betrof, want het weer was gunstig; maar wegens storm en nevel in zijn ziel.

Hij was dien morgen heel vroeg uit zijn roes ontwaakt, op de stoep van de kroeg. Hoe hij daar gekomen was, wist hij niet. Maar toen hij in het schemerdonker om zich heen blikte, kwam het hem van lieverlede duidelijk te binnen, wat er den vorigen avond met hem gebeurd was. En te gelijk voelde hij een onuitsprekelijken afkeer en haat in zich opkomen, tegen den matroos, tegen zichzelf, tegen de heele wereld. Hij dacht aan Helgoland, aan zijn moeder, aan zijn zieken vader, en had zich de haren wel uit het hoofd willen trekken.

Hij wist niet hoe gauw hij opstaan en van dit hol wegvluchten zou. Hij wilde zijn maats opzoeken; maar hij wist geen weg in de onbekende, ledige straten; en het duurde lang eer hij iemand vond, die hem terecht hielp.

Eindelijk kwam hij op het schip, waar zijn makkers hem aanstonds bestormden met de vraag, waar hij toch geweest was. Maar het wilde er niet bij hem uit, en dus dachten zij er het hunne maar van.

In het ruime sop gekomen werd hij wat rustiger. Weg van Hamburg! Weg, ver weg! Gelukkig was het geld, dat hij voor de oesters ontvangen en veilig geborgen had, nog in zijn bezit. Maar het zijne, dat hij zoo zuinig had opgespaard, was tot den laatsten penning verdwenen. Door aanhoudende bezigheid zocht hij gedurende de vaart alle akelige gedachten te verdrijven, en was zóó gejaagd, dat de anderen niet wisten, hoe ze 't met hem hadden. Om dorpen en kerktorens bekommerde hij zich thans niet. Hij lette noch op Cuxhaven noch op den vuurtoren. Vooruit moest hij, ál maar vooruit! Als de golven over boord sloegen, en hun schuim hem in het gezicht spatte, ademde hij vrijer; dat deed hem goed.

Eindelijk kwam Helgoland in het gezicht. Een ongekend gevoel van angst bekwam hem, bij het zien van die roodachtige rotsen in de verte. O, als die eerste ontmoeting maar voorbij was! Als hij eerst alles maar had verteld!

De avond was nog niet gevallen, toen het scheepje landde. Moeder Tonning wachtte haar zoon aan het strand op, vertelde hem het droevig gebeuren; en weldra stond hij in de kleine woning; hoe hij er gekomen was, wist hij niet. En daar, aan het doodbed van zijn vader, gaf zijn smart zich in een bitteren tranenvloed lucht.

„Hij heeft nog zoo om je geroepen,” zei zijn moeder. „Daniel! Daniel! was het telkens. Van nacht om twaalf uur nog, een oogenblik voor hij stierf.”

Dat was te veel voor den armen jongen. Hij sloeg zich met de vuist voor het hoofd, en greep zich met beide handen in de haren.

Verschrikt zag zijn moeder hem aan. Maar de oorzaak



van zijn vertwijfeling kwam ze niet te weten. Die hield hij verborgen, diep, diep in zijn hart. Hij kon, hij durfde haar niet zeggen

De oude Hans Tonning was naar het stille kerkhof gebracht. Dat was weer een moeilijke, droevige dag geweest voor moeder en zoon beiden. Zwijgend zaten ze 's avonds bij elkaar in de kleine kamer, zoo leeg en stil,

nu Vader er niet was. Moeder schreide; Daniel zat als versuft in een hoek.

Nadat zij langen tijd zoo gezeten hadden verbrak vrouw Tonning het stilzwijgen, met de weemoedige vraag: „Daniel, zal jij nu voortaan mijn verzorger zijn?”

„Ja, Moeder, dat zal ik!” riep de jongen met vuur.

„Zal je altijd bij je God blijven, zooals je vader bij zijn God gebleven is?”

„Ja, Moeder, dat zal ik!” riep hij opnieuw. En in stilte deed hij ook zichzelf de belofte, voortaan den God zijner ouders getrouw te zullen blijven, en het den Booze niet meer gewonnen te geven. Toen, eensklaps een besluit nemend, trad hij op zijn moeder toe, viel haar om den hals, en schreide: „Moeder, vergeef me!”

„Wat, m'n jongen?” vroeg vrouw Tonning verwonderd.

„O, Moeder, vergeef me! Ik heb zoo'n groot kwaad gedaan.” En snikkend vertelde Daniel wat er in Hamburg met hem gebeurd was, terwijl zijn vader lag te sterven.

Met gesloten oogen hoorde moeder Tonning hem tot het einde toe aan. Toen zei ze, op een toon, waaruit zoowel diepgaande zielesmart als innig medelijden sprak: „Kind, kind, hoe kon je zóó je God en jezelf vergeten? Heb je dan het vijfde gebod niet geleerd: *Eert uw vader en uw moeder, opdat het u welga?* Is dat je ouders eeren, te doen wat je weet dat lijnrecht in strijd is met hun wil, en hun zooveel droefheid aan te doen? Is dat in ruil voor het vertrouwen, dat je vader in je stelde? O, Daniel!” En de oude vrouw weende thans bitterder tranen dan aan het sterfbed van haar man.

„Moeder!” riep Daniel, terwijl tranen van oprecht

berouw langs zijn wangen stroomden, „Moeder, ik beloof je plechtig dat het nooit, nooit weer gebeuren zal! Zeg, o, zeg dat je 't me vergeeft, Moedertje!”

Toen legde de oude vrouw liefdevol de hand op het hoofd van haar zoon, en hem kussend, zoo teeder als alleen een moeder dat kan, sprak ze: „Ik vergeef het je, mijn arm kind, zooals je vader het je zou vergeven hebben. Bid, dat God het ook moge doen. — O, Hans, mijn goede, oude Hans, wat een geluk dat je dat niet geweten hebt!”

Er viel Daniel een pak van het hart, nu de bekentenis er uit was; nu Moeder alles, alles wist. Nu vond hij ook vrijmoedigheid zijn zonden voor God te belijden, wat hij nog niet gedurfd had; en vergeving te zoeken in het bloed van den Heiland, den barmhartigen Hoogepriester, die zelf, als het ware Offerlam tevens, onze zonden en onze straf gedragen heeft.

Sedert dien tijd zag men Daniel niet meer, gelijk voorheen, bij de vroolijke groepjes, als de Helgolandsche jeugd, na gedaan dagwerk, een rondedansje hield op het strand; en slechts zelden vond men hem, waar de manlui zich elken avond verzamelden en een praatje hielden over wind en weer.

Maar werken deed hij voor drie. Bij iedere reis was hij het eerst op het schip en het langst aan den arbeid. Praten deed hij niet druk; en in schertsen had hij heelemáál geen lust.

Menigeen zei dan ook, dat hij een echte druiloer was geworden. Doch zijn maats kenden hem daarvoor te goed; die schreven zijn teruggetrokkenheid alleen toe aan de droefheid over het verlies van zijn vader, en vielen hem daarom met geen vragen lastig.

Maar zijn oude moeder beleefde vreugde van hem! Heele avonden kon hij bij haar thuis zitten, en haar voorlezen uit Bijbel en Gezangboek, of eenig ander stichtelijk boek. En wat hij verdiende bracht hij tot den laatsten cent thuis; zoodat het haar nooit ontbrak aan het noodige. Kortom, hij verzorgde haar met zulk een liefde en toewijding, als wilde hij aan *haar* goedmaken, wat hij tegen zijn stervenden vader misdreven had.

Langzamerhand keerde ook zijn oude vroolijkheid terug. Maar als hij aan den Hamburgschen matroos dacht, kijk, dan kon hij nòg woedend worden. Het kon hem soms spijten, dat de Bijbel niet leerde, dat hij zijn vijanden haten, en zich op hen wreken moest, zóó kon hij er naar verlangen eens „af te rekenen” met zijn vroegeren verleider.

Zijn moeder kon er maar niet achterkomen, wat hem hinderde, als ze hem zoo onrustig zag doen, of opeens met zijn vuist op de tafel hoorde slaan. „Niets, Moedertje, niets,” was altijd zijn antwoord, wanneer zij er hem naar vroeg. Want in den grond van zijn hart wist hij wel, dat hij er niet goed aan deed.

V.

TWEEËRLEI STRIJD.

Meer dan een jaar was sedert voorbijgegaan. Het was een stormachtige October. De golven beukten het kleine Helgoland alsof ze het geheel verzwelgen wilden.

Reeds een week lang had er geen schip kunnen uitzeilen; en er ging geen dag voorbij, waarop er geen wrakhout van vergane schepen op het eiland kwam aanspoelen.

Op een Maandag, bij hevig noodweer, stonden verscheidene zeelieden op het strand om beurten door den verreijker te turen naar een schip, dat noordwaarts van het eiland in zicht gekomen was. Ze zagen het een wanhopigen strijd voeren tegen wind en golven, en bemerkten ook duidelijk dat het reeds één mast kwijt was, en door den storm naar het eiland gedreven werd. Het met loodsen te hulp te komen was een onmogelijkheid bij zulk stormweer.

Intusschen nam het doodsgevaar, waarin de bemanning verkeerde, met het oogenblik toe; want als het naar het Noord-Westen afdreef, waar een lange rij klippen zich uitstrekt, was het verloren.

Hoe nader het kwam, hoe meer toeschouwers zich op het strand verzamelden, in angstige spanning de bewegingen volgend van het geteisterde schip, terwijl de

zeelieden bedenkelijk het hoofd schudden. Van het schip werden noodseinen gegeven. Maar wat baten noodseinen, waar men toch niet helpen kan?

Na een half uur stootte het werkelijk op een klip, zooals men gevreesd had. Men zag menschen in hun wanhoop



over boord springen, anderen zich in doodsangst aan het touwwerk vastklemmen, om niet door de kokende golven meegesleurd te worden.

Terwijl men van het strand dit vreeselijk schouwspel gadesloeg, de mannen redeneerend, de vrouwen jammerend,

stak er plotseling een boot met twee jonge mannen in zee. Wie het waren, die helden, die aldus hun leven gingen wagen? Niemand anders dan Daniel Tonning en één van zijn maats. Zonder zich lang te bezinnen waren ze in de boot gesprongen, hadden Gode hun ziel bevolen, en roeiden nu, met inspanning van alle krachten, trots het woeden der elementen, op het wrak aan.

Ontzet, maar ook beschaamd, zagen de anderen het waagstuk aan; en in weinige minuten gingen nog drie booten zee in, om de ongelukkige schipbreukelingen te hulp te komen.

Het was een strijd op leven en dood. Soms was er van de booten niets meer te zien, verzonken als ze schenen in den kokenden afgrond; dan, opeens, doken ze weer op uit de schuimende golven. Eindelijk, met schier bovenmenselijke inspanning, was het wrak bereikt, en mochten de dapperen er in slagen, de bemanning op twee na te redden.

Zoo groot de angst geweest was, waarmee men hen had zien gaan, zoo groot was de vreugde, toen zij behouden terugkeerden. Met luid gejubel werden zij ontvangen, allermeest de beide braven, die het moedige voorbeeld gegeven hadden, Daniel en zijn maat.

Het gestrande schip was een Engelsche brik, en de geredden waren meest Engelschen, benevens een paar Duitschers. Ze waren meer dood dan levend, want het waren reeds drie dagen en nachten, die zij zoo in angst en doodsgevaar hadden doorgebracht.

Liefderijk namen de Helgolanders hen in hun woningen op. Ook Daniel bracht er een mee naar huis, een jongen Duitscher, dien hijzelf gered had. Weldra lag hij in Daniels



bed. Hij sprak geen woord, en wist nauwelijks wat er met hem gebeurde.

Terwijl de goedevrouw Toning met moederlijke bezorgdheid bezig was, hem zoo goed mogelijk te verplegen, stond Daniel met somber gelaat aan het venster, en staarde zwijgend naar buiten, naar de onstuimige zee. Maar zijn gedachten waren elders. Die waren ver weg, in Hamburg, in het danshuis, waar zijn verleider hem het volle glas voor den mond hield, terwijl zijn oude vader op zijn sterfbed lag. „Daniel! Daniel!” hoorde hij den ouden man

roepen. En Vader stierf; en hij, Daniel, lag dronken in de kroeg; en zijn schreiende moeder wees hem op het vijfde gebod: *Eert uw vader en uw moeder, opdat het u welga.*

Maar hoe kwam het dan toch, dat die bittere herinneringen zich opeens weer zoo heftig aan hem opdrongen; dat juist nú die oude wond weer zoo plotseling opengerepen werd? Was de worm van het zelfverwijt dan nóg niet dood; het vuur van den haat nóg niet uitgebluscht? Ach, de worm was weer levend geworden het vuur was weer opgevlamd; en nu knaagde en brandde het weer in hem, feller dan ooit. Want — want hij, wien hij zooeven het leven had gered, die thans, bewusteloos, daar in zijn eigen bed lag, was niemand anders dan zijn verleider!

Een hevige strijd woedde er in Daniels binnenste. Het stormde en bruiste in zijn ziel, heviger nog dan daarbuiten op de woeste baren. Hij had zóó op hem aan kunnen vliegen, nu de gelegenheid om zich te wreken gekomen was. Maar als hij zich dan weer omkeerde, en den ongelukkige daar zoo weerloos zag liggen, was het, als fluisterde een zachte stem hem de vermaning van den Apostel toe: *Wreek uzelf niet!* en als sprak de Heiland zelf tot hem: *Leer van Mij, dat Ik zachtmoedig ben;* en: *Indien gij den menschen hun misdaden vergeeft, zoo zal uw Hemelsche Vader ook u vergeven.* En dan kwam de bede in hem op: „Onze Vader, leid ons niet in verzoeking. Vergeef ons onze schulden ... gelijk ... gelijk ook wij ... vergeven ... onzen schuldenaren”. En die liefelijke vredestemmen behielden den boventoon en brachten eindelijk alle andere stemmen tot zwijgen, verbannend de oude vijandschap en doovend het vuur van den haat.

VI.

DE VERGELDING.

Dien nacht sloep Daniel op den grond, waar zijn moeder een bed voor hem gereed gemaakt had, en liet den matroos het zijne. De goede vrouw wist nog van niets; want Daniel was er nog niet toe kunnen komen haar te vertellen, wien zij onder haar dak had; en zijzelve maakte het zich zóó druk met haar zieken gast, dat het haar nog niet eens was opgevallen, hoe somber en stil haar zoon was.

Den volgenden morgen ging Daniel al vroeg naar het strand; en tegen den middag was de matroos zoover bijgekomen, dat hij de vrouw, die hem als een moeder verzorgde, een en ander van de doorgestane angsten der laatste dagen vertellen kon. Toen hij zijn blikken liet rondgaan in het kleine, heldere vertrek, kon hij nauwelijks gelooven, dat hij op den vasten wal was. Alles dwarrelde hem nog voor de oogen; en toen hij zijn hoofd even oplichtte, moest hij het aanstonds weer op het kussen laten vallen, zóó duizelig was hij.

In den namiddag kwam Daniel thuis, en zijn moeder, die noodzakelijk op boodschappen uit moest, maar den zieke niet alleen wilde laten, verzocht nu haar zoon, een half uurtje bij hem te blijven.

Daniel deed dat. Eerst ging hij weer een tijd lang voor

het venster staan, en tuurde hij naar de zee, stil, in gedachten. Toen trad hij op het bed toe, en zette zich daar neder. Beiden zagen elkander gedurende eenige oogenblikken zwijgend aan.

„We hebben elkaar meer gezien,” begon Daniel eindelijk.

„Ik geloof het ook,” was het antwoord; „maar ik weet niet wáár.”

„Ik wel,” zei Daniel. „In Hamburg, in de herberg. Ken je den Helgolander niet meer? Hij vertelde je, dat hij zoo graag naar Amerika wilde, maar dat zijn ouders er tegen waren. Toen gaf je hem den raad, om maar zonder toestemming van zijn ouders te gaan; maar weg te loopen, zooals je zelf gedaan hadt. En toen hij je zei, dat het slecht was om zoo te doen, heb je je gewroken door hem mee te troonen naar de kroeg, en hem dronken te maken. Weet je 't niet meer?”

De ander antwoordde niet. Hij was zoo bleek geworden als een doode.

„Wil je nog meer weten?” ging Daniel voort. „Op datzelfde uur, toen *ik* daar in zonde neerlag, weet je wat er toen gebeurde, hier, in ditzelfde vertrek, waar jij nu ligt? Toen lag hier mijn goede, oude vader te sterven!” En Daniel bedekte zijn gelaat met beide handen, en barstte uit in hartstochtelijk geweën.

De matroos kon geen woord uitbrengen. Hij dacht aan zijn eigen zondig leven; aan zijn eigen vader en moeder, die hij verlaten en bedrogen had, en aan al het verdere kwaad, door hem gedaan. En ook in *zijn* oogen drongen tranen; tranen van schaamte en berouw, zooals hij ze nooit had geschreid. Hij voelde zich diep schuldig, niet 't minst

tegenover zijn redder. „Ik ben heel slecht geweest,” kwam er eindelijk. „Ik heb jou in het verderf willen storten, en en jij hebt mij het leven gered. Ik heb het niet verdiend.”

„En ik heb hem geen vergeving kunnen vragen!” snikte Daniel, die geen acht sloeg op die woorden, en alleen aan zijn eigen treurige geschiedenis dacht. Toen, bedaarder: „Maar God heeft het me vergeven, om Jezus' wil, die voor de goddeloozen gestorven is. Dáár vertrouw ik op. Dát is mijn troost; of je mij er om bespot of niet!”

„Neen, neen!” riep de Hamburger, zich oprichtend. „Ik zal je er niet om bespotten! Ik wil geen spotter meer zijn! In het gezicht van den dood, toen ik op het punt was van te verdrinken, toen is de gedachte aan het geloof van mijn moeder weer in me wakker geworden; en aan Jezus, van wien ze me als kind heeft geleerd. Toen kreeg ik het te kwaad met mijn zonden, en begon ik behoefte aan een Verlosser te gevoelen. Toen verlangde ik tot Hem te komen. Vroeger wilde ik niet.”

„Ik heb niemand ooit een vijandig hart toegedragen,” zei Daniel, nog altijd met zijn eigen gedachten bezig, „behalve jou. Jou haatte ik. Had ik — ja — had ik je de hersens kunnen inslaan, ik zou het niet gelaten hebben. Dat was slecht, dat was laag van me! — Zeg, wil je 't me vergeven?”

„Vergeven?!” riep de matroos met vuur. „Ik heb jou niets te vergeven. Danken moet ik je, danken, dat je me 't leven hebt gered!”

„Dank dát alleen aan God,” weerde Daniel af. „Aan mij heb je 't niet te danken. Ik wist niet, toen ik je redde, dat jij het was; anders zou ik het mogelijk niet gedaan

hebben. Slecht, hè? Maar ik wil het je tòch belijden. Toen ik je herkende, gisteren, terwijl je hier lag, kwam opeens die oude haat weer in me op. Dat was vrééselijk, wat ik toen voelde. Maar nu is het gelukkig voorbij, heelemaal voorbij. God heeft, in Zijn groote genade, alle bitterheid en vijandschap uit mijn hart weggenomen. Zeg, wil je me voortaan beschouwen als je vriend?”

Schreiend stak de matroos hem de hand toe. Daniel vatte die, en schudde haar hartelijk. „Wie weet, waar het goed voor is, dat je hier gestrand bent,” zei hij. „Je bent een slecht zoon geweest, net als ik. Wie weet of jouw vader op dit oogenblik ook niet ligt te sterven. O, bid God dat het niet zoo zij! Bid dat je hem nog weer mag zien, en om vergeving kunt vragen.”

Toen sprong hij eensklaps van zijn stoel op om den ouden huisbijbel te halen. Hij sloeg hem open, en den vinger leggend bij het vijfde gebod, zei hij met plechtigen ernst: „Hier staat het: *Eert uw vader en uw moeder, opdat het u welga.* Wie dit gebod niet betracht, kan niet gelukkig leven en sterven, kameraad!”

De matroos zag hem aan met iets als wanhoop in zijn oogen. „O, wat moet ik doen?” riep hij uit. „Wat moet ik doen! Zou er voor mij ook nog genade zijn?”

„Doe als de verloren zoon in den Bijbel,” raadde Daniel. „Hij is opgestaan en tot zijn vader gegaan. En hij is in genade aangenomen. Zoo doet God met berouwhebbende zondaren ook.”

„Maar ik ben zoo'n groot zondaar,” beled de ander. „Je weet niet half hoe slecht ik ben.” En onder heete tranen begon hij Daniel met de grootste openhartigheid

al het kwaad op te biechten dat hij bedreven had. Het was een droevig verhaal van een verzondigd, nietswaardig leven.

Met deernis hoorde Daniel hem tot het einde toe aan. Toen sprak hij: „Er leeft een rechtvaardig en heilig God in den Hemel, die te rein van oogen is, om het kwade te zien; en als we geen Zaligmaker hebben voor ons hart, gaan we verloren. Dat is een waarheid. Maar het is óók een waarheid, dat die Zaligmaker er *is*, en dat iedereen tot Hem mag gaan. God haat de zonde; maar den zondaar heeft Hij lief; ook den grootsten. Daarom heeft Hij Zijn Zoon in de wereld gezonden. Niet voor rechtvaardigen, maar voor zondaren heeft de Heere Jezus Zijn dierbaar bloed gestort aan het kruis; en het bloed van Jezus Christus reinigt ons van alle zonden, staat er in den Bijbel. In dat geloof is mijn vader gestorven, en in dat geloof wil ik ook sterven. — Neem òók de toevlucht tot dien Heiland, kameraad! Hij heeft gezegd: Die tot mij komt, zal ik geenszins uitwerpen.”

Toen zocht hij Luc. 15 in zijn Bijbel op, en begon de Gelijkenis van den verloren zoon te lezen. Hij ging bij het raam zitten, om beter te kunnen zien, en bemerkte niet den indruk, die elk woord op zijn toehoorder maakte; tot hij opeens diens stem hoorde, roepend, klagend: „O, God, ik ben een arm, ellendig zondaar! Ik ben niet waard, dat ik nog leef. Maar, ach, wees mij genadig, om Jezus' wil! Red mijn ziel, zooals Gij mijn lichaam gered hebt!”

Daniel keek op, en zag den matroos overeind zitten, de handen voor de oogen en het hoofd op de borst.

Zwijgend legde hij toen den Bijbel neer en stil verliet hij het vertrek. Als een zondaar bezig is zijn schuld aan God te belijden en om genade te roepen, heeft daar geen tweede bij te zijn, vond hij. Maar in het kamertje er naast



boog hij zijn knieën, en smeekte hij mede om genade voor hem, dien hij, gisteren nog, als zijn doodvijand haatte.

Toen hij een poos later weer binnenkwam, riep de matroos hem bij zich. „Dank voor je woorden, vriend!” zeide hij, Daniel de hand reikend. „Dit is de beste reis, die ik ooit gemaakt heb. Ik dank God dat Hij mij hier deed stranden. Zonder deze schipbreuk was wellicht mijn *ziel* vergaan. Ik wil doen als de verloren zoon. Met Gods

hulp hoop ik van nu af een ander leven te beginnen. Ik ga van hier regelrecht naar huis.”

Hoe het verder met den Hamburgschen matroos ge-
gaan is, en of hij zijn ouders nog terug heeft gezien, meldt
de geschiedenis niet. Maar zijn ziel was gered. De Goede
Herder, Die gekomen is om te zoeken en zalig te maken
dat verloren was, had ook dit verloren schaap tot Zijn
kudde gebracht, en daarvoor den visscherszoon van
Helgoland als middel willen gebruiken.